

КОНЦЕРТНЕ ЖИТТЯ

Стефанія Олійник, Наталя Мендюк

LVIVMOZART–2019 У 3-ОХ ЧАСТИНАХ: МУЗИКА І ЛІТЕРАТУРА, ВІРТУОЗНІСТЬ, ЕКСПЕРИМЕНТ

Близько тридцяти подій Третього Міжнародного фестивалю класичної музики LvivMozArt, що відбувався впродовж 3–11 серпня 2019 року, не під силу відвідати одному рецензентові. Основні події – концерти та Симпозіум, перформанси й виставка, а також провідна тематика, головні сцени та виконавці – у детальному огляді фестивалю.

Стефанія Олійник. **Частина 1: Музика і література**

Слова кохання

«Щойно засірів новий день, я вийшов і відчув правдиве полегшення, адже на кілька кроків наблизився до Тебе, мого єдиного щастя. Зупинився під Твоїм вікном, палко вдивляючись, і мені здалось, що я чую, як Ти зітхаєш! Але чимраз більше людей з'являлось на вулиці; я подав Тобі умовлений знак, і ти визирнула, ще раз – мені на втіху – дозволила насолодитися Твоїми чудовими рисами. Я не міг відірвати погляду, і щойно ти заховалась, одразу ж здогадався: ти хочеш написати мені ще кілька слів. Я сів і почав обмірковувати надійний спосіб доставити тобі мою записку. Але нічого не придумав. Підтягнути її на мотузці занадто впадало б у вічі. Засмучений через мої невиправдані сподівання, я підвів погляд до тебе, а ти вже стояла біля вікна, тримаючи в руках твою любу, любісіньку записочку. Сердечно дякую, кохана душі моєї, ніколи не відпущу її від себе, завжди шукатиму і знаходитиму в ній втіху...»

(З подорожнього щоденника Франца Ксавера Моцарта, адресованого Жозефіні Бароні Кавалькабо, 18 травня 1819 року¹)

Те, що описано в щоденнику (кроки, погляди, зітхання, а згодом – кількарічна розлука закоханих) відбувалося у середмісті Львова рівно 200 років тому. Молодший син світового генія музики Вольфганга Амадея Моцарта – Франц Ксавер був вчителем музики у знатних родинах Галичини, а згодом – у Львові, обдарованим піаністом, композитором, організатором музичного життя. З цією місцевістю та з містом Лева доля пов'язала його на 30 років; доля ж навіки прив'язала його до жінки, яка стала Музою, його опорою та коханням до кінця життя. Жозефіна Бароні

¹ Зазначений фрагмент із «Подорожнього щоденника» Ф. К. Моцарта в українському перекладі був представлений на Виставці «Династія Моцартів: музика і література». Автор перекладу не вказаний.

Кавалькабо була дружиною губернаторського радника, саме її дітей Франц Ксавер навчав музики і сподівався, що отримавши світову славу після майже трирічних гастролей Європою, зможе повернутися до Львова і офіційно запропонувати їй стати його дружиною. Хто знає, якби тоді найпалкіше бажання Франца Ксавера здійснилося б, можливо нащадки Моцарта і досі б жили у Львові?... (Та, на жаль, обидва сини Вольфганга Амадея так і не були одружені й не мали дітей). Цей запис у щоденнику був одним із перших, який він написав їй, вирушивши на тривалі європейські гастролі. Та прагнення Франца Ксавера так і не здійснилося: критики дали бачили в ньому «сина славетного батька» і він не реалізував кар'єру, на яку сподівався.

Палкій історії кохання, постаті та творчості Франца Ксавера, і, зрештою, діяльності останнього представника музичної династії Моцартів у Львові присвячений Міжнародний фестиваль класичної музики LvivMozArt, заснований у 2017 році. Третій за рахунком LvivMozArt, що відбувся у серпні 2019-го, акцентував увагу не тільки на музиці, але й на слові, а поєднання музики і літератури було обрано наскрізною темою фестивалю.

Щодо «Подорожнього щоденника» Франца Ксавера Моцарта, виданого німецькою, то він продовжує перекладатися українською і, з ініціативи фестивалю, сподіваємося, буде невдовзі виданий. Тоді, саме через слово, ми більше дізнаємося про Франца Ксавера Моцарта, його почуття, музику, гастрольні подорожі та повернення до Львова. А поки вловлюємо його думки та мрії завдяки створеній ним музиці (адже більша частина його творів була написана саме у Львові). Зокрема, на закритті фестивалю прозвучала Кантата «Перший весняний день» для солістів, хору та оркестру, яка була створена Францом Ксавером Моцартом для спільного виконання тогочасною львівською елітою, яка збиралися у домі меценатки Жозефіни Бароні Кавалькабо, яка також була чудовою співачкою. Композитор присвятив кантату дружині імператора Кароліні Августі, яка прийняла цей дарунок, що дозволило Моцарту натхненно писати видавцеві у Лейпциг: «Я дуже щасливий, що імператриця прийняла присвяту моєї кантати, і я буду мати велику радість, якщо і Ви приймете найкращу дитину моєї музики»². У цьому творі Франц Ксавер звертається до текстів письменника-аматора зі Львова Йозефа Татцауера. Це одночастинна композиція, що за структурою складається з хорових, сольних, ансамблевих номерів солістів та речитативів, має святковий характер. Особливо запам'ятовується початковий та прикінцевий хор, що обрамляє структуру твору, з «пташиними» перекличками в супроводі оркестру:

*Весни утішливий провісник,
річного цвіту перший день;
Прийди! Прийди!
Спустиись з небес блакитних,
до нас в блаженну мить лишень!*³

² Цитата із буклету фестивалю на виконання Кантати.

³ Переклад українською – Галина Котовська та Ольга Сидор, із буклету фестивалю 2017 року.

Слухачі фестивалю мали нагоду почути цей твір вже двічі: на відкритті Першого фестивалю у 2017 році та закритті фестивалю LvivMozArt–2019; цьогорічними виконавцями твору стали Сусанна Чахоян (сопрано), Ірина Житинська (мецсо-сопрано), Назар Тацшин (тенор), Сергій Магера (бас), Львівська академічна чоловіча хорова капела «Дударик», Молодіжний симфонічний оркестр України під орудою Оксани Линів.

Немає відомостей, чи виконувався цей твір десь у світі, окрім Львова – після його створення під керівництвом Франца Ксавера (ймовірно, 1825 року) та на фестивалях LvivMozArt 2017, 2019 років. Диригентка, співзасновниця та арт-директорка фестивалю Оксана Линів, стверджує, що виконання цього твору у вересні 2019 року на відкритті концертного сезону залу музичного товариства в австрійському м. Грац (Musikverein Graz) стало західноєвропейською прем'єрою Кантати. А відвідувачі фестивалю LvivMozArt–2019 могли не тільки почути Кантату «Перший весняний день», але й побачити прижиттєве видання цього твору, а саме фортепіанного клавіру, який вийшов друком у Відні 1829 р. Рідкісне видання було представлене на щорічній виставці до фестивалю, яка традиційно відбувалася у Палаці Потоцьких, про що детальніше розповімо далі.

Слова науки

«Господь у своїй великій доброті до такої недостойної людини як я, наділив моїх дітей таким обдаруванням..., що я завжди буду готовий пожертвувати всім заради їх освіти».

Леопольд Моцарт

Зазвичай, про Леопольда Моцарта (1719–1787) широке коло слухачів знає небагато: батько Вольфганга Амадея та старшої сестри Марії Анни, суворий педагог своїх дітей, який виявив обдарування та старанно щоденною працею розвинув їх вміння до такого рівня, що їх вважали одними з кращих виконавців Європи. Та і сам Леопольд був відмінним музикантом, зробив блискучу кар'єру, і був відомим педагогом гри на скрипці. Європейську славу мав його підручник зі скрипкової майстерності, який перевидавався багатьма мовами, а вперше побачив світ у рік народження його славетного сина – у 1756 році.

Саме Леопольду Моцарту (до 300-ліття з дня його народження) була присвячена виставка, яка за підтримки «Фундації Моцартеум Зальцбург» відбулася на фестивалі LvivMozArt–2019. Відвідувачі виставки (що тривала до 1 вересня 2019 року) змогли більше дізнатися про родоначальника музичної династії Моцартів – Леопольда (його предки були ремісниками, батько – палітурник) як про музиканта, менеджера, людину. Центральним експонатом став його трактат «Спроба ґрунтовного підручника гри на скрипці» та його прижиттєві видання – перевидання німецькою, голландською, французькою мовами. Таким чином, на той час як його діти тільки робили перші кроки, а потім – «перші кроки» в музиці, слова Леопольда як педагога мали велику вагу і всеєвропейський розголос. Згодом, він увесь свій час присвятив розвитку здібностей та талантів своїх дітей, їх освіті (а діти Моцарта ніколи не ходили до школи! – всі дисципліни викладав їм Леопольд), а коли Вольфганг Амадей досяг 12-літнього віку, його батько перестав писати власні музичні композиції.

Леопольд Моцарт. «Фундаментальна школа скрипкової гри»

Ще однією центральною темою виставки, в контексті взаємозв'язку музики і літератури, став музичний жанр, де ці мистецтва тісно переплетені – пісня. Пісні на слова тогочасних поетів (улюблених, популярних, місцевих) писали усі три представники музичної династії Моцартів: Леопольд – Вольфганг Амадей – його син Франц Ксавер. Представлені фотокопії пісень та розгорнута інформація про пісенну творчість усіх трьох Моцартів складала уявлення про поетичні та літературні смаки композиторів. Детальніше ця тема обговорювалася і на Науковому симпозиумі (який також щорічно відбувається в рамках фестивалю) науковцями, музикознавцями та літературознавцями з України, Австрії, Польщі, Німеччини. Варто відзначити доповіді директора бібліотеки «Товариства друзів музики» у Відні доктора Отто Біби, наукового співробітника фундації Моцартеум у Зальцбурзі Йоганні Геанти, багатолітнього директора Німецького Моцартівського товариства, професора Фрідріха Брусняка, що вперше завітав до Львова; доповідачами також були науковці і літератори з Польщі та України – Йоанна Субель (Вроцлав), Любов Кияновська (Львів), Лідія Мельник (Львів – Інсбрук), Аделіна Єфіменко (Львів – Мюнхен), Юрко Прохасько (Львів), Мирослава Новакович (Львів), Ірина Драч (Харків), Марина Черкашина-Губаренко (Київ). І хоч наукові симпозиуми не стають центром уваги широкої аудиторії фестивалю LvivMozArt, щороку тут виступають визначні музикознавці Європи, і це рідкісна нагода для українських колег поспілкуватися з ними.

А ось музика усіх трьох представників родини Моцартів прозвучала на концерті-лекції «Моцарт – зв'язок поколінь» 6 серпня, однак в ракурсі виконання була скрипкова творчість трьох Моцартів. У виконанні скрипалів Андрія Мурзи, Леоніда Дацюка та піаністки Дарії Атаманенко прозвучали Дует для двох скрипок (вправа із згаданого підручника) Леопольда Моцарта та дві скрипкові Сонати – Вольфганга Амадея та його сина Франца Ксавера.

Шкода, що у продовження тематики фестивалю все-таки не відбулося вокального концерту, де б прозвучали моцартівські пісні (переважно виконують арії з опер Вольфганга Амадея; його пісні, а тим більше Леопольда та Франца Ксавера – terra incognita для українського слухача). До слова, творів Моцартів цього року на LvivMozArt-2019 прозвучало справді зовсім небагато.

Слова пам'яті

*«Нехай буде Його велике ім'я благословенним,
Назавжди і до віку,
Благословенне, і возвеличене, і прославлене,
Піднесене, і оспіване, і шановане...».*

Л. Бернстайн. Симфонія № 3 «Кадіш»

Найбільш масштабною подією фестивалю LvivMozArt–2019 став концерт, що відбувся 4 серпня біля руїн синагоги у містечку Броди на Львівщині: це місце, ця подія стала перехрестям музики, слова, пам'яті та історії багатьох націй, багатьох постатей, що так чи інакше продовжують вплив на наше сьогодення.

Тематика фестивалю – музика і, тут з акцентом, література – піднесла ще одну постать, яку варто було музикою та словом вшанувати цього року. Йдеться про Йозефа Рота (1894–1939) – видатного австрійського письменника ХХ століття, що народився і виріс у містечку Броди на Львівщині в єврейській родині. На 2019 рік припадає подвійний ювілей письменника – 125 років від народження та 80 років після смерті. Саме в ту синагогу, що руїнами стоїть втиснена між житловими будинками і яка стала сценою для головної події фестивалю, ходив із родиною Йозеф Рот на межі ХІХ та ХХ століть, в останні роки існування Австро-Угорської імперії, туга за якою – втраченою назавжди батьківщиною – стала наскрізною темою, настроєм його творчості та світогляду.

Диригентка Оксана Линів, співзасновниця та арт-директорка фестивалю, також народилася у Бродях в 1978 році і, мабуть, давно мала задум провести концерт фестивалю в рідному місті. Цього року все зійшлося: ювілейні дати Йозефа Рота, яким присвячено чимало подій в Австрії та котрі майже не згадуються в Україні, привернули увагу до її рідного міста і рідного міста письменника. Привернули увагу до спільних міжнаціональних і міжкультурних зв'язків, де українські території – Броди – Львів – Галичина – Західна Україна – стали місцем, які в минулому були домівкою і для сина славетного австрійського композитора, і для видатного письменника, вихідця з єврейської родини, і для родини іншого славетного американського композитора – Леонарда Бернстайна, яка емігрували в США з міста Рівне на початку ХХ століття. Саме пам'яті та спільній історії був присвячений «Концерт пам'яті Йозефа Рота» в Бродях.

Першочергово «Концертів пам'яті» на фестивалі було задумано два. Першим мав відбутися концерт скрипаля Валерія Соколова, що в супроводі та в складі струнного ансамблю виконував твори, пов'язані тематикою війни та Голокосту. Зрештою, цей концерт відбувся, але не в якості «прелюдії», а вже опісля бродівського концерту в приміщенні Органного залу Львова. Прозвучали твори Ервіна Шкульгофа, чеського композитора єврейського походження, що загинув у нацистському концтаборі, та Дмитра Шостаковича.

Музика Шкульгофа – Дуєт для скрипки та віолончелі та струнний Секстет – мало znana українському слухачеві, творила атмосферу відголосу тих подій, про які говорять пошепки, і змушувала слухачів часто затамовувати дихання. Модерна, експресивна, разом з тим часто звучала в тихій динаміці, яка огортала завдяки

акустичним параметрам Залу (в минулому – костелу св. Марії Магдалини). Натомість відомий Струнний квартет № 8 Шостаковича з присвятою жертвам фашизму і війни став емоційною кульмінацією, адже за присвятою-реквіємом людству Шостакович (зважаючи на листи композитора та спогади сучасників) писав реквієм по смерті самому собі, використавши цитати з багатьох своїх творів та «музичний шифр» своїх ініціалів DSCH, який є наскрізною темою кількох частин цього твору. Цей камерний, емоційний і глибокий концерт створили блискучі українські виконавці – Валерій Соколов, Софія Грабовська, Максим Грінченко (скрипка), Зенон Дашак (альт), Олексій Шадрін та Артем Полуденний (віолончель).

«Концерт пам'яті Йозефа Рота» в Бродах був абсолютно іншим – масштабним за ідеєю та виконавськими силами. До львівських колективів, таких як оркестр «INSO-Львів» та Чоловіча хорова капела «Дударик» (керівник – Дмитро Кацал), які є постійними, базовими на фестивалі, диригентка Оксана Линів запросила зірок світової сцени – скрипача, композитора та співака Абраама Броди (який розповідав нам про своє частково лемківське походження), сопрано з Південно-Африканської Республіки Пумезу Мацікізу та швейцарську акторку Сунні Мелез. Подарунком для Оксани Линів став виступ, який відкрив цей пам'ятний концерт – під керівництвом її батька Ярослава Линіва бродівський хор «Боян» виконав відомий на теренах Галичини наприкінці XIX століття солоспів «Родимий краю» Віктора Матюка.

Під орудою самої Оксани Линів цього вечора прозвучали «Kyrie eleison» для хору та оркестру Богдани Фроляк, дві пісні з супроводом симфонічного оркестру запрошеного соліста Абраама Броди та масштабна Симфонія № 3 «Кадіш» Леонарда Бернштейна для читця, сопрано, хору та оркестру.

Кілька акцентів цієї програми: по-перше, попри різноманітність жанрів – твори об'єднувала сфера духовного (найяскравіше з обраних композицій втілена у творі Богдани Фроляк); по-друге, підкреслене звертання до традицій, трагедії та історії єврейського народу (кадіш – це єврейська молитва; автор Симфонії – славетний американський диригент і композитор Леонард Бернштейн був сином єврейських емігрантів; єврейські мотиви були використані і в мелодії твору Абраама Броди); по-третє, у всіх цих творах рівноцінними і рівноважливими є музика і слово, що продовжувало тематику фестивалю «Музика і література» не тільки у присвяті концерту письменнику Й. Роту, а й обраними композиціями для цього концерту.

Симфонія «Кадіш» Леонарда Бернштейна стала кульмінаційним втіленням ідеї синергії музики та літератури. Тут важко виділити ключову роль серед елементів цього твору – надзвичайно магнетичної партії читця, що передає зміст та Слово, «музичного слова» у партії хору та сопрано, симфонічного супроводу. Виконання цього твору у такому складі та контексті стало вагомим подієм в музичній культурі України.

Наталя Мендюк. Частина 2: Феєрія класики та віртуозності

Львівська національна опера, разом із Трамвайним депо, у 2019 році стала однією із провідних локацій фестивалю LvivMozArt. Тут виступили відомі музиканти та колективи, а цікава палітра подій об'єднала проекти, започатковані ще у попередніх сезонах фестивалю, із зовсім новими й не менш оригінальними.

Віртуозні вечори у Дзеркальній залі

Дзеркальна зала Львівської національної опери стала осередком для молодих зірок фортепіанного мистецтва зі всього світу – піаністів Катерини Тітової (Україна – Німеччина), Едгара Вірсоцкі (Білорусь – Німеччина) та Лю Сяю (Канада – Франція).

Першою із двох подій став проєкт «2+2» за участі Катерини Тітової і Едгара Вірсоцкі, що відбувся 6 серпня. Ці піаністи виконали відомі композиції фортепіанного репертуару, серед яких були як дуетні твори, так і сольні. Розпочалась подія чудовим «Ранком» Едварда Гріга, першим номером сюїти «Пер Гюнт» № 1 (тв. 46) для фортепіано в 4 руки. Загалом ця сюїта стала ефектним початком концерту, адже усі її частини (серед яких також «Смерть Озе», «Танець Анітри» та «В печері гірського короля») є надзвичайно відомими композиціями, у тому числі й у сучасному медіапросторі. Продовжила подію «Маленька сюїта» Клода Дебюссі, чотири частини якої стали втіленням м'якості, ствердності, меланхолійності та грайливості відповідно. Вже під час виконання двох перших номерів вечора можна було помітити неабиякий емоційний зв'язок виконавців, який у повній мірі відчувався в їх інтерпретаціях, сповнених ніжності та лірики. Делікатні підголоски, плавні переходи між партіями – усе це заворожувало!

Далі кожен із виконавців продемонстрував себе сольо. Едгар Вірсоцкі виконав твір сучасного турецького композитора Фазіла Сея (1970) «Чорна земля». Піаністу інтерпретація цього твору вдалася відмінно, було помітно наскільки він перейнявся його атмосферою. Катерина Тітова виконала три відомі прелюдії Сергія Рахманінова: соль-дієз мінорну (тв. 32), до-дієз мінорну (тв. 3) та соль мінорну (тв. 23). У цих інтерпретаціях вразив запал і водночас неабияка зосередженість тендітної виконавиці. Вечір продовжили три дуетні композиції Сергія Рахманінова («Баркарола», «Скерцо», «Вальс»), а ефектним завершенням події стало виконання запального та не менш віртуозного «Libertango» Астора П'яццолли.

Не менш спекотно було в залі 7 серпня під час концерту-речиталю Лю Сяю. «Шопенівський вечір» складався з відомих композицій польського майстра: балади № 2 (тв. 38), етюдів № 4, 5 (тв. 10), № 4 (тв. 25), знаменитої Сонати № 2 (сі-бемоль мінор) та Варіацій на тему «Là ci darem la mano» із опери «Дон Жуан» В. А. Моцарта (тв. 2).

Легкість, невимушеність, увага до усіх нюансів та численних підголосків у вищевказаних композиціях – це, мабуть, лише сота частинка із того, що б характеризувало виконавську майстерність Лю Сяю! Чи не найбільше вразила інтерпретація Сонати № 2, яку піаніст втілює зовсім в іншому ключі, поставивши акцент на експресії, а не героїці. Тож у такому сенсі центральними в частинах стали ліричні й світлі епізоди. Легко і блискуче промайнув «вітер» в останній частині циклу. Вразала також неабияка витримка Лю Сяю, адже у зв'язку з тим, що публіка намагалась аплодувати між частинами, що помітно йому заважало, піаністу довелося виконувати масштабну чотиричастинну Сонату практично без перерви. А у літній вечір у спекотному Дзеркальному залі це було зовсім непросто!

Останнім твором програми стали Варіації на відому тему дуету Дон Жуана і Церліни з опери «Дон Жуан» В.А. Моцарта. Саме про цю ранню композицію Ф. Шопена (тв. 2) у своїй рецензії в газеті «Allgemeine Musikalische Zeitung» від 7 грудня 1831 року Роберт Шуман написав: «Зніміть капелюхи, панове! Перед Вами – геній!»

(нім. – «Nur ab ihr Herren, ein Genie!»). Віртуозна композиція у виконанні піаніста захопила і промайнула на одному диханні. Завершив Лю Сяю концерт виступом «на біс» – надзвичайно віртуозною «Кампанелою» Ф. Ліста (транскрипція відомого фіналу Скрипкового концерту № 2 Н. Паганіні), після виконання якої публіка ще довго його не відпускала!

Перлини оперного мистецтва

Далі мова піде зовсім не про опери чи відомі арії, а про виконавців, які створили справжню атмосферу свята на Гала-концерті 8 серпня. Сопрано Пумеза Мацікіза із Південно-Африканської республіки та тенор Нуттапорн Тамматі з Таїланду – саме ці дві оперних зірки «сяяли» (як і було анонсовано організаторами) на сцені Львівської опери!

Гала-концерт у Львівській національній опері

Виконавці із блискучими кар'єрами солістів попри свій молодий вік вже зуміли підкорити не лише провідні сцени у себе на батьківщині, а й також кращі європейські, що неабияк показово! Зокрема, Пумеза активно займається розвитком культурно-мистецької сфери у своїй рідній ПАР, також виступала із сольними концертами та брала участь в оперних постановках у Ріо-де-Жанейро, Страсбурзі, Вісбадені, Мілані, Далласі, Лондоні та інших великих містах. Нуттапорн Тамматі вже відомий українській публіці, адже в ролі запрошеного соліста у березні цього року він виконував роль Лоенгріна у прем'єрних постановках однойменної опери Р. Вагнера у Львівській опері. Тенор підкорив також сцени Фрайбурга, Будапешта, Зальцбурга, Карлсруе.

Загалом у Гала-концерті цьогорічного фестивалю взяли участь лише два солісти, що порівняно із попередніми сезонами LvivMozArt виглядало дещо скромніше. Втім, підібраний репертуар перевершив будь-які очікування, адже поєднав «хіти»

оперного репертуару, відомі арії та дуети з композицій Дж. Верді, Ж. Бізе, А. Дворжака, П. Чайковського, Дж. Пуччіні, К. Гольдмана, Ф. Легара.

Окремо хочеться відзначити оркестр «INSO-Львів», який вже третій сезон поспіль бере участь у провідних подіях фестивалю. У 2019 році за участі колективу відбулось три концерти: грандіозний «Концерт пам'яті Йозефа Рота» у Бродах, Гала-концерт та Galician Style (мова про нього піде нижче). У всіх колектив виступав під орудою Оксани Линів.

Та повернемось до Гала-концерту. Окрім вокальних номерів його програма включала також й інструментальні твори, серед яких згадаємо увертюру до опери «Сила долі» Дж. Верді, Інтермецо з опери «Сільська честь» П. Масканьї та твір патрона фестивалю – Увертюра Ре мажор, яку публіка зустріла бурхливими оплесками.

«Не забувай сині гори, зелені Карпати...»

Саме цими рядками починається кантата Леоніда Грабовського «Чотири українські пісні» для хору з оркестром, яка стала невід'ємною частиною окраси передостаннього дня фестивалю (10 серпня), події під назвою «Galician Style». Її програма об'єднала симфонічні композиції українських композиторів ХХ століття – Василя Барвінського, Левка Колодуба, Мирослава Скорика та Леоніда Грабовського. Основною ідеєю концерту стала презентація колоритного регіону Західної України, що впродовж століть є носієм неповторної культури та який вже здавна надихає митців на створення цікавих композицій.

Однією з таких безумовно є Концерт для фортепіано з оркестром Василя Барвінського, митця з непростю долею. Його ще називають «композитором без нот», адже за «антирадянську діяльність» він провів 10 років у Мордовських таборах, а його рукописи спалили на подвір'ї Львівської консерваторії. Тому партитуру цієї композиції довгий час не вдавалося знайти, і лише в 90-х рр. клавір Концерту віднайшов Роман Савицький-молодший у далекій Аргентині. У супроводі симфонічного оркестру «INSO-Львів» під орудою Оксани Линів цей твір виконала Катерина Тітова, яка брала участь у першому сезоні LvivMozArt та у події «2+2». Інтерпретація Концерту для фортепіано з оркестром Василя Барвінського була здійснена в експресивно-драматичному ключі. У виконанні солістки чудово звучали кульмінаційні моменти, а також вразила делікатність та подекуди м'якість численних пасажів у фортепіанній партії.

Колоритне та масштабне симфонічне полотно Левка Колодуба «Українська карпатська рапсодія» стало ефектним продовженням вечора. Композиція, мов барвистий тканий гуцульський килим, поєднувала зображальні елементи, наслідування гри на народних інструментах, стилізацію народних пісень і танців тощо. Тракткування цього непростого твору чудово вдалося «INSO-Львів»: приємно вразили делікатні соло духових інструментів, які пронизували його, а також відмінна гра групи ударних!

Знаменитий «Гуцульський триптих» Мирослава Скорика, сформований на основі його музики до відомого кінофільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків», став наступним пунктом презентації краю та дав можливість ще раз зануритися у події повісті Михайла Коцюбинського. Завершила подію кантата Леоніда Грабовського «Чотири українські пісні» для хору з оркестром, що прозвучала у виконанні Галицького академічного камерного хору, Львівського муніципального хору

«Гомін», оркестру «INSO-Львів» під керівництвом Оксани Линів. Композиція, написана ще в далекому 1959 році, зараз, у зв'язку із складними подіями, які вже впродовж п'яти років відбуваються в Україні, все ще є надзвичайно актуальною, а своєрідним підсумком вечора стали її фінальні рядки:

*«Хай не рветься лютий ворог до нашого дому,
Наше щастя, нашу радість не дамо нікому!
Вічна слава України най над нами сяє,
З нами воля, з нами правда все перемагає!»*

Молодіжні оркестри

У Львівській опері у третьому сезоні фестивалю виступили також два талановиті молодіжні колективи: Баварський симфонічний оркестр та Молодіжний оркестр України (YsOU).

Баварський симфонічний оркестр є одним із найуспішніших колективів такого плану у Європі. Він має тривалу 40-річну історію, а участь у ньому можуть взяти музиканти віком 13–20 років. Впродовж шкільних канікул, тричі на рік, оркестранти збираються для репетицій. Колектив співпрацює з багатьма відомими диригентами, світовими музичними залами та установами, а його професійний рівень виконань і дисципліна вражає! 9 серпня оркестр виконав цікаву та надзвичайно складну програму, яку склали композиції німецьких й австрійських майстрів: «Трагічна увертюра» Й. Брамса, вокальний цикл «Пісні мандрівного підмайстра» Г. Малера (солювала Наталія Боєва) і симфонічна поема «Так говорив Заратустра» Р. Штрауса. Колектив виступив під орудою Ніколаса Раусса. Масштабні симфонічні полотна у виконанні молодих музикантів звучали довершено, а запал в їх очах (деякі музиканти натхненно підспівували соло інших інструментів під час того, як в їх партіях була пауза) викликав захоплення. Вразив також диригент, який виконав симфонічну поему Р. Штрауса напам'ять! Це надзвичайно непросто, адже твір відрізняється не лише значною тривалістю, а й наявністю складних поліфонічних епізодів.

Молодіжний симфонічний оркестр України (YsOU), засновницею, художньою керівницею та арт-директоркою якого є Оксана Линів, директоркою – Ірина Вакуліна, менеджеркою – Олександра Зайцева, – значно молодший за Баварський оркестр, оскільки існує лише три роки та є ровесником фестивалю LvivMozArt. Однак, його гастрольній діяльності та кількості вивчених програм може позаздрити будь-який професійний колектив. Зокрема, у 2019 році, за участі YsOU 11 серпня відбувся концерт-закриття, де спільно із Львівською державною академічною чоловічою хоровою капелюю «Дударик» під батугою Оксани Линів вони виконали кантату Ф. К. Моцарта «Перший весняний день» та першу і четверту частини Симфонії № 9 Л. ван Бетховена із знаменитою «Одою до радості».

Після цього оркестр взяв участь у Фестивалі молодих артистів у Байройті (Німеччина), де за участі талановитих солістів Валерія Соколова (скрипка, Україна-Швейцарія) та Христини Михайличенко (фортепіано, Україна), прозвучали композиції українських та зарубіжних майстрів: Камерна симфонія № 1 для скрипки з оркестром В. Губаренка, «Українська поема» для скрипки з оркестром Є. Станковича, Симфонія № 7 Л. ван Бетховена, Фортепіанний концерт № 1 Ф. Ліста, симфонічна

сюїта «Шехерезада» М. Римського-Корсакова і Танці з опери «Золотий обруч» Б. Лятошинського. У вересні за участі YsOU відкрився концертний сезон у Musikverein Graz (Концертний зал у м. Грац, Австрія), де вони під орудою Оксани Линів виконали ту ж програму, якою завершився третій LvivMozArt.

Кожна подія у стінах Львівської опери захоплювала, надихала та заворожувала. Шкода, що у програмах цих концертів композиціям Моцартів у 2019 року залишилося зовсім мало місця: у рамках Гала-концерту прозвучала Увертюра Ре мажор Франца Ксавера, а на закритті фестивалю – його кантата «Перший весняний день», якою також відкривався перший сезон LvivMozArt. Та все ж провідну тематичну лінію фестивалю LvivMozArt–2019, на нашу думку, вдалось втілити у повній мірі, адже у кожній події так чи інакше вона простежувалась.

Стефанія Олійник. Частина 3: Сцена експериментів

Свого часу презентація фестивалю LvivMozArt у 2016 році дала життя найбільш цікавій та незвичній сцені не лише фестивалю, але й інших культурних подій нашого міста – Трамвайному депо (Lem Station). Саме тут відбуваються найбільш експериментальні події фестивалю, які цього року об'єднали сучасну українську оперу, акробатичну виставу, перформанси та авторські концертні програми запрошених солістів.

Однією з найбільш очікуваних подій фестивалю була опера-реквієм «IYOV» від українського проекту «Nova Opera» – режисера Влада Троїцького та композиторів Романа Григоріва та Іллі Разумейка. Опера «IYOV» торік ввійшла до переліку 10 кращих сучасних опер світу, і львівські слухачі мали вперше можливість оцінити, чому вона здобула таке визнання. Через нашарування біблійної історії про Йова, звернення до роману «Йов» Йозефа Рота та структури такого музично-духовно-ритуального жанру як Реквієм; через мінімум виконавських засобів (голос – хор – віолончель – «підготовлене» фортепіано та ударні) і максимальну взаємодію виконавців між собою та з глядачем; через використання музичного матеріалу з різних епох та століть – від просвітленої, мінімалістичної «Lacrimosa» до рок-музики чи то рок-опери в «Credo», окрім того – госпел, бітбокс, прозора хорова вертикаль та суцільна імпровізація; через вражаючий візуальний ряд та сценографію; через режисуру – розповідь цієї музичної історії від кількох персонажів, з кількох світів – небесного та земного, лінією перетину яких наче слугує роля... Ось чому за проектами «Nova Opera» варто стежити, відвідувати і не переставати дивуватися їх творчості, здійсненій в Україні (нещодавно відбулася прем'єра опери “GAZ”, яка «трансформує» виставу Леся Курбаса в Київському театрі «Березіль»).

7 серпня у Трамвайному депо відбувся виступ запрошеної зірки цьогорічного LvivMozArt – скрипаля, композитора та співака Абраама Броди, який також виступав та презентував свій твір на «Концерті пам'яті Йозефа Рота» у Бродях. У розповіді про свою творчість Абраам Броди наголошує про використання багатьох елементів музичної мови різних культур та націй, здобутків класичної, електронної музики, джазу тощо. Його авторська програма, презентована цього вечора мала назву «Перетини», давала відчуття цього синтезу – музичного, культурного, а також важливих соціальних «меседжів», які автор закладає у свої твори. Музика його, разом з тим, легко сприймається, однак сам виступ Броди не був «на одному диханні» –

постійні перерви, переодягання чи то технічні проблеми постійно гальмували концерт, а сам Броди мав дещо відсторонений образ як виконавець, що проявлялося і у взаємозв'язку з публікою, і в його дещо одноманітній вокальній партії. В особистій розмові музикант говорив про те, що він лише розпочав свою власну творчість і продовжує шукати свій шлях у музиці.

Наступного дня – 8 серпня у депо відбувся виступ українського піаніста-віртуоза Любомира Мельника. Піаніст, який часто виступає у Львові, виконує лише власні композиції – його стиль можна окреслити як мінімалізм та кросовер: репетитивна техніка, простота мелодій, імпровізаційність, – таке виконання неначе огортає слухачів, запрошуючи до медитації та заспокоєння.

Ще одним сюрпризом цьогорічної програми фестивалю у Трамвайному депо став не перформанс, авангардна опера чи концерт сучасної музики – а клезмер! Традиційні єврейські мелодії та відомі джазові стандарти виконував кларнетист Гіора Фейдман, якого називають королем клезмеру. Король перебуває вже в досить поважному віці – 83 роки, найбільше зберігає почуття гумору і вміння спілкуватися з публікою, однак саму програму концерту важко назвати насиченою чи вражаючою – у супроводі струнного Гершвін-квартету Гіора Фейдман виконував відомі мелодії, з шармом, граційністю, та не завжди філігранно.

Акробатична моновистава «Дзеркало» – це мабуть найбільш незвична подія у рамках класичного фестивалю. І разом з тим – дивовижні акробатичні трюки від акторки та циркової артистки Меліси фон Вепі (Швейцарія-Франція) під фортепіанний супровід французького піаніста та композитора Стефана Оліви творили загальну драматургію цієї вистави, де у центрі – особистість. Емоції, переживання і труднощі героїні отримали надзвичайно захопливе втілення у музиці, трюках, пластиці, міміці, які, зрештою, відображалися у концептуальному елементі сценографії – дзеркалі.

9 днів фестивалю містять величезну кількість різноманітних подій на будь-який смак. Фестиваль і в 2020 році не порушить обраний формат щодо тривалості, і вже анонсував дати проведення Четвертого сезону – а саме 18–26 вересня, зміщуючись зі звичного літнього часу в осінній період.

Моновистава «Дзеркало»